

HE 130/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta ja tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi yrittäjän eläkelain muuttamisesta annettua lakia sekä tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettua lakia.

Esityksen mukaan vuosina 2023–2025 aloittaneiden yrittäjien työtulon korottamista koskisi sama 4000 euron enimmäismäärä, joka koskee vielä vuosina 2026–2028 tehtäviä ennen 1.1.2023 aloittaneiden yrittäjien työtuloon tehtäviä tarkistuksia. Myös 1.1.2023 tai sen jälkeen aloittaneiden yrittäjien työtuloa voitaisiin korottaa kolmen vuoden välein tehtävissä tarkistuksissa enintään 4000 eurolla korotushetken tasosta, kun tarkistus tulee yrittäjän eläkelain mukaan tehtäväksi ensimmäisen kerran. Ehdotetun muutoksen johdosta eri aikoina toimintansa aloittaneet yrittäjät olisivat keskenään samanarvoisessa asemassa työtulon tarkistamisen määrän osalta.

Lisäksi ehdotetaan, että tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annettua lakia muutettaisiin siten että psyykkisen tuen ja hoidon kustannuksia voitaisiin korvata nykyisen yhden vuoden asemesta enintään kahden vuoden ajan tuen tarpeen ilmenemisestä lukien.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2026 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.1.2026.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
PERUSTELUT	4
1 Asian tausta ja valmistelu	4
1.1 Tausta	4
1.1.1 Yleistä yrittäjien eläkevakuutuksesta	4
1.1.2 Yleistä kriisinhallinnasta	6
1.2 Valmistelu	6
2 Nykytila ja sen arviointi	7
2.1 YEL-työtuloa koskevat muutokset	7
2.2 Psykkisen tuen korvaukset	8
3 Tavoitteet	9
3.1 YEL-muutoksen tavoitteet	9
3.2 Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain muuttamisen tavoitteet	9
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	10
4.1 Keskeiset ehdotukset	10
4.2 Pääasialliset vaikutukset	10
4.2.1 Vaikutukset YEL-järjestelmässä	10
4.2.1.1 Vaikutukset yrittäjiin	10
4.2.1.2 Taloudelliset vaikutukset	11
4.2.1.3 Vaikutukset toimeenpanoon	11
4.2.1.4 Muut vaikutukset	12
4.2.2 Vaikutukset kriisinhallintatehtäviin osallistuneiden korvausjärjestelmään	12
4.2.2.1 Taloudelliset vaikutukset	12
4.2.2.2 Vaikutukset korvauksenhakijoihin ja viranomaisiin	15
5 Lausuntopalaute	15
5.1 Lausuntopalaute yrittäjän eläkelain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	16
5.2 Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n muuttamista koskeva lausuntopalaute	18
6 Säännöskohtaiset perustelut	20
6.1 Yrittäjän eläkelain muuttamista koskevan lain voimaantulosäännöksen muutos	20
6.2 Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n muutos	20
7 Voimaantulo	21
8 Suhde talousarvioesitykseen	21
9 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	21
LAKIEHDOTUKSET	24
1. Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	24
2. Laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n muuttamisesta	25
LIITE	26
RINNAKKAISTEKSTIT	26
1. Laki yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta	26

2. Laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain 11 §:n muuttamisesta	27
--	----

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa ”Vahva ja välittävä Suomi” on mainittuna useita yrittäjyyden ja omistajuuden arvostusta lisääviä toimia. Periaatteena on, että kestävä hyvinvointi perustuu sivistykseen ja osaamiseen, yrittäjyyden ja työnteon arvostukseen sekä yhdenvertaisuuteen ja tasa-arvoon. Ohjelmalla tähdätään ostovoiman, talouskasvun, työllisyyden ja yrittäjyyden vahvistamiseen ja se turvaa yrittämiselle ja investoinneille vakaan toimintaympäristön ennakoitavalla ja vakaalla sääntelyllä.

Nyt esillä oleva esitys liittyy hallituksen sopimukseen vuosien 2026–2029 julkisen talouden suunnitelmasta, jonka toimenpitein parannetaan yrittämisen edellytyksiä (Puoliväliriihen kasvutoimet 23.4.2025, Suomi kasvun tielle – liite, sivu 4). Kirjauksessa todetaan seuraavasti: ”Korjataan yrittäjien eläkejärjestelmän ongelmia. Valmistellaan selvityshenkilö Jukka Rantalan selvityksen valmistuttua YEL-järjestelmään muutoksia siten, että yrittäjien eläkemaksu määräytyy nykyistä selkeämmin yrittäjän todellisten tulojen mukaan. Muutokset tulisivat voimaan vuonna 2029, jolloin nykyisen työtulon määrityksen siirtymäaika olisi päättymässä. Tarvittaessa hallitus asettaa uuden siirtymäajan. Yrittäjien eläkejärjestelmän uudistuksen jälkeen eli vuosina 2023–2025 aloittaneille yrittäjille säädetään sama 4000 euron korotusraja kuin muille yrittäjille ensimmäisiin työtulotarkastuksiin vuosille 2026–2028.”

Esitys korjaa tilanteen, jossa viime vaalikaudella säädetyn YEL-vakuutuksen työtulon tarkistamisen 4000 euron enimmäiskorotusraja ei koske YEL-vakuutuksia, jotka on otettu 2023 jälkeen.

Pääministeri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan on sisällytetty myös kirjauksia kriisinhallintatehtäviin osallistuvien aseman parantamisesta, erityisesti psyykkisen tuen ja hoidon saatavuuden sekä jatkuvuuden varmistamiseksi.

Esityksen valmistelua koskevat asiakirjat sekä lausuntopyyntö ja vastaanotetut lausunnot ovat tallennettuna [valtioneuvoston julkisessa palvelussa tunnuksella STM056:00/2025](#).

1.1 Tausta

1.1.1 Yleistä yrittäjien eläkevakuutuksesta

Yrittäjien eläketurva säädettiin 1970-luvun alussa yhdenmukaiseksi työntekijöiden eläkevakuutuksen kanssa. Koska vakuuttamisvelvollisuus ja kokonaisvakuutusmaksu ovat samat, ovat myös eläke-etuuksia ja eläkkeen karttumista koskevat säännökset samat. Näin ollen yrittäjä saa yrittäjän eläkevakuutuksestaan työeläkkeen samoin perustein kuin työntekijätkin. Järjestelmän perusperiaatteet ovat säilyneet lähes alkuperäisinä myös voimassa olevassa yrittäjän eläkelaiissa (YEL, 1272/2006).

YEL-vakuutus on pakollinen 18–68-vuotiaalle yrittäjälle, kun yritystoiminta jatkuu yhdenjaksoisesti vähintään neljä kuukautta ja yrittäjän arvioitu työtulo on vähintään 9208,48 euroa vuodessa (v. 2025indeksitasossa). YEL-vakuutus tulee ottaa 6 kuukauden kuluessa yritystoiminnan alkamisesta eläkelaitoksesta, joka antaa valituskelpoisen päätöksen vakuutuksen alkamisesta ja YEL-työtulosta. YEL-työtulo vahvistetaan siten, että työtulo vastaa sellaista palkkaa, joka olisi maksettava, jos yrittäjän työn tekisi joku toinen yhtä ammattitaitoinen henkilö yrittäjän sijasta eli työtulon tulee vastata yrittäjän työpanoksen taloudellista arvoa eikä se ole kytköksissä yritystoiminnan taloudelliseen tulokseen tai yrittäjän

henkilökohtaisiin tuloihin. YEL-työtulo on eläketurvan lisäksi yrittäjän muun työuran aikaisen sosiaaliturvan perusta. Työtulon perusteella määräytyvät päiväraha vanhempainvapaan tai sairauden ajalta. Työtulon määrä ratkaisee myös, voiko yrittäjä vakuuttaa itsensä työttömyyden varalta.

Yrittäjän eläkejärjestelmä on jakojärjestelmä, jossa kunkin vuoden eläkemenot ja hoitokulut rahoitetaan samana vuonna kerätyllä vakuutusmaksutulolla. YEL:n mukaisia vakuutusmaksuja ei rahastoida. Valtio on vuodesta 1979 maksanut sen osuuden YEL-eläkkeistä, johon yrittäjien YEL-eläkelaitoksille maksamat vakuutusmaksut eivät riitä. Näin on tapahtunut lähes aina, ainoana poikkeuksena on ollut vuosi 1990. Valtion osuus YEL-maksuista oli v. 2024 n. 565 Me, kun vielä vuonna 2010 osuus oli 96 Me.

YEL-järjestelmän kehittäminen edellisillä hallituskausilla

Sosiaali- ja terveysministeriön asettama työryhmä selvitti vuosina 2017–2019 yrittäjän työeläketurvan kehittämistarpeita. Tunnistettujen ongelmakohtien perusteella työryhmän tavoitteena oli selvittää, miten vakuuttaminen olisi nykyistä helpompaa ja joustavampaa itsensä työllistäjille ja muille pienimuotoista tai satunnaista yritystoimintaa harjoittaville. Lisäksi tavoitteena oli alivakuuttamisen ja työtulon määrittämiseen liittyvien kehittämistarpeiden selvittäminen.

Julkaistussa työryhmäraportissa (Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita, 2019:23) esitettiin useita ehdotuksia. Muun muassa esitettiin, että YEL-työtulon määrittelystä ja sen tason arvioinnista tulisi säätää tarkemmin. Työtulon lähtökohtana tulisi olla voimassa ollutta lakia vastaavasti ammattitaitoiselle henkilölle maksettava palkka, mutta lakiin tulisi kirjata tarkemmin muut tiedot. Tällaisiksi esitettiin mm. verotettava ansio, yritystoiminnan liikevaihto ja työntekijöiden määrä. Työtulon vahvistaminen voisi myös tapahtua vaihteluvälin puitteissa. Lisäksi todettiin, että tarvitaan eläkelaitosten sähköisen työtulon arvioimisen laskuri tukemaan eläkelaitosten yhdenmukaista työtulon vahvistamista sekä YEL-työtulojen tason seuranta yritystoiminnan jatkuessa. Koska työryhmän työssä ei päädytty yksimielisyyteen, ei tässä yhteydessä edetty lainsäädäntöhankkeisiin.

STM käynnisti syyskuussa 2020 uuden, epävirallisen työryhmätyön. Työryhmään kuuluvat samat tahot kuin edelliseen työryhmään: Akava, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Eläketurvakeskus, KT Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat, STTK ry, Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK, Suomen Yrittäjät ry ja Työeläkevakuuttajat TELA ry.

Työryhmän työssä keskityttiin työtulon määrittämisen ja työpanokseen nähden liian alhaisen työtulon (ns. alivakuuttaminen) ongelmiin. Rahoitusmallin osalta työryhmän asiantuntijana toimi valtiovarainministeriö. YEL-järjestelmässä ei ole vakuutusmaksujen rahastointia, vaan kunkin vuoden eläkemenot ja hoitokulut rahoitetaan samana vuonna kerättävällä vakuutusmaksutulolla ja työelämässä mukana olevat yrittäjät rahoittavat yhdessä valtion kanssa maksussa olevat eläkkeet. Viime vuosina valtion osuus on noussut voimakkaasti. Työryhmässä ei jatkettu rahoitusmallikysymysten selvittämistä laajemmin, koska rahastoinnin aloittamisen kustannukset arviointiin huomattavan suuriksi.

Finanssivalvonnan teema-arvio

Finanssivalvonta (FIVA) toteutti keväällä 2021 valmistuneen teema-arvion yrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen toimeenpanosta. Teema-arvio keskittyi aloittavan yrittäjän tekemän vakuutushakemuksen käsittelyyn ja vahvistamisen menettelyyn lainmukaisuuteen. Teema-arvion

perusteella eläkelaitosten käytännön toiminta ei vaikuttanut vastaavan lain vaatimuksia eikä työeläkeyhtiöiden omia ohjeita. Yhtiöiden tekemät työtulon vahvistamispäätökset olivat valtaosin yrittäjän hakemuksen mukaisia, eikä niissä ollut osoitettavissa tapauskohtaista harkintaa. Johtopäätökset olivat, että vahvistetut työtulot eivät vastaa tasoa, joka niillä yhtiön omien ohjeiden mukaan pitäisi olla, ja menettelyt eivät vastaa sääntelyn vaatimuksia työtulon määrittämisestä.

Työryhmän työn ja teema-arvion havaintojen perusteella tehdyt muutokset saatettiin voimaan 1.1.2023 lailla yrittäjän eläkelain muuttamisesta (1157/2022). Yrittäjän eläkelakia täsmennettiin siten, että laissa todetaan, mitä tietoja eläkelaitos ottaa huomioon vahvistaessaan yrittäjän YEL-työtulon vakuutusta haettaessa. Lisäksi säädettiin YEL-työtulon säännöllisestä seurannasta ja seurannassa sovellettavasta tarkistamismenettelystä. Yrittäjän työpanoksen määrittämiseksi tarvittavan palkan tai korvauksen lähtötiedoksi tuli tilastotietoihin perustuva yksityisen sektorin toimialan työntekijöiden mediaanipalkka. Mediaanipalkkatiedon lisäksi huomioon otetaan yrittäjän ammattitaidosta, kokemuksesta ja muutoin yrittäjätoiminnan laadusta ja laajuudesta saadut tiedot.

1.1.2 Yleistä kriisinhallinnasta

Kriisinhallinta on keskeinen Suomen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan väline. Kriisinhallintaa voidaan toteuttaa joko sotilaallisena kriisinhallintana, jonka tavoitteena on turvata tai palauttaa kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta, tai humanitäärisenä ja siviiliväestön turvaamiseen tähtäävänä kriisinhallintana. Suomi on osallistunut yli 30 rauhanturva- ja kriisinhallintaoperaatioon vuodesta 1956 alkaen. Puolustusvoimien arvion mukaan Suomessa on yhteensä noin 40 000–50 000 sotilaalliseen kriisinhallintaan osallistunutta henkilöä. Kriisinhallintatehtäviin osallistuminen on vapaaehtoista.

Kriisinhallintaoperaatioihin lähtevien ja sieltä palaavien tukiverkoston muodostavat monet eri toimijat. Sopeutumisen ja psyykkisen hyvinvoinnin tuella ennen operaatiota, sen aikana ja operaation jälkeen on tärkeä merkitys kriisinhallintaan osallistuvien hyvinvoinnin ja terveyden kannalta.

Kriisinhallintatehtäviin osallistuvien tapaturmaturvaa palveluksen aikana koskee laki tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä (1522/2016), joka tuli voimaan 1.1.2017. Laki koskee sotilaalliseen ja siviilikriisinhallintaan sekä humanitäärisiin tehtäviin osallistuvia. Lain soveltamiskäytännössä on havaittu tiettyjä kehittämistarpeita psyykkisen tuen korvaamista koskevien säännösten osalta.

Voimassa olevan lain mukaan palvelukseen osallistuneelle voidaan korvata psyykkistä tukea tai hoitoa enintään yhden vuoden ajan tuen tarpeen ilmenemisestä. Säännöksen on tarkoitus turvata niin sanotun matalan kynnyksen psyykkisen tuen saaminen sitä tarvitseville. Lakiin esitetään muutosta siten, että korvauksen maksamisen määräaikaa pidennettäisiin yhdestä vuodesta kahteen vuoteen.

1.2 Valmistelu

Esitys on valmisteltu virkatyönä sosiaali- ja terveysministeriössä. Vaikutusarvioita on pyydetty Eläketurvakeskuksesta ja Valtiokonttorista.

Sosiaali- ja terveysministeriö lähetti luonnoksen hallituksen esityksestä lausunnoille 15 päivänä heinäkuuta 2025. Lausuntoja pyydettiin puolustusministeriöltä, valtiovarainministeriöltä ja muilta esityksen kannalta keskeisiltä viranomaisilta, yrittäjiä ja kriisinhallintaan osallistuneita

edustavilta järjestöiltä, keskeisiltä työmarkkinajärjestöiltä ja työeläkealan toimijoilta. Lausunnoista on tehty yhteenveto, joka on luettavissa valtioneuvoston Hankeikkunassa.

Hallituksen esityksen valmistelua koskevat asiakirjat ovat tallennettuna valtioneuvoston Hankeikkunassa tunnuksella STM056:00/2025.

2 Nykytila ja sen arviointi

2.1 YEL-työtuloa koskevat muutokset

1.1.2023 voimaan tulleen lakimuutoksen tärkein tavoite oli löytää keino alivakuuttamisen korjaamiseen, jonka toteuttamiseksi säädettiin yrittäjän eläkevakuutusta toimeenpanevien eläkelaitosten uudeksi tehtäväksi YEL-työtulojen säännöllinen tarkistus. Eläkelaitoksen tehtäväksi tuli tarkistaa yrittäjälle aiemmin vahvistetun työtulon 3 vuoden välein ja tehdä tässä yhteydessä kirjallinen ehdotus vakuutuksessa sovellettavasta työtulosta.

Yrittäjän eläkelaiissa säädetään työtulon säännöllisestä seurannasta ja seurannassa noudatettavasta työtulon tarkistamisen menettelystä eläkelaitoksissa. Säännöllisen seurannan ja tarkistamisen johdosta yrittäjälle vahvistettava työtulo vastaa paremmin lain edellyttämää työtulon tasoa myös yritystoiminnan jatkuessa. Työtulon määritelmä säilyi ennallaan 1.1.2023 lainmuutoksen yhteydessä. Yrittäjän eläkelain mukaan yrittäjän työtulo on palkka, joka olisi kohtuudella maksettava, jos yrittäjän työn tekisi joku toinen yhtä ammattitaitoinen henkilö yrittäjän sijasta tai joka keskimäärin vastaa kyseisestä työstä maksettua korvausta. Työtulon on siten vastattava yrittäjän työpanoksen taloudellista arvoa.

Työtulon vahvistaminen on eläkelaitoksen tehtävä ja sillä on hallintolakiin perustuva velvollisuus selvittää kaikki asiaan liittyvät seikat ja hankkia kaikki tarpeelliset tiedot ratkaisuaan varten. Koska eläkelaitosten käytännöt eivät olleet yhdenmukaisia, tarkennettiin, mitä tietoja tulee käyttää työtulon perusteena niin työtuloa ensimmäisen kerran vahvistettaessa kuin tarkistamisenkin yhteydessä. Kokoaikaisesti toimivan yrittäjän työpanoksen taloudellisen arvon lähtökohtana on yksityisen sektorin kyseisen toimialan kokoaikaista työtä tekevien mediaanipalkka. Lisäksi eläkelaitoksen on otettava huomioon muut yrittäjän työpanoksen määrää, yrittäjätoiminnan laajuutta, yrittäjän ammattitaitoa ja yrittäjän työpanoksen arvoa kuvaavat tiedot. Työtulon vahvistamisessa tulee aina käyttää kokonaisharkintaa edellä mainittujen tietojen keskinäisestä suhteesta ja painoarvosta.

Kuten edellä on kerrottu, lakimuutoksella täsmennettiin työtulon vahvistamispäätöksen perustelujen sisältöä. Eläketurvakeskuksen tehtäviin lisättiin samalla tehtävä ylläpitää yhdenmukaisen soveltamiskäytännön varmistamiseksi työtulon määrittämisessä tarvittavaa tietopohjaa, joka on tarjolla työeläkealan yhteisenä digitaalisena työtulosuosituksen laskentapalveluna.

Lain voimaantulosäännökseen kirjattiin eduskuntakäsittelyssä tarkistamismenettelyä koskeva rajoitus, joita sovelletaan kahteen ensimmäiseen lain voimaantulon jälkeen tehtävään säännönmukaiseen tarkistukseen. Vuotuista työtuloa voidaan nostaa korkeintaan 4000 euroa kerrallaan, jos korotus on tarpeen yrittäjän työpanoksen arvon perusteeksi saatavan tiedon perusteella. Ensimmäiseksi tarkistusvelvoite kohdistettiin vuonna 2023 niihin työtuloihin, jotka olivat alle 15 000 euroa. Vuonna 2024 tarkistuksen piirissä olivat työtulot 25 000 euroon asti ja kuluvana vuonna tarkistuksen piirissä ovat yli 25 000 euron työtulot sekä kaikki muut työtulot, joihin ei ole tehty tarkistusta kolmeen vuoteen. Näihin YEL-vakuutuksiin kohdistuva toinen tarkistuskierros käynnistyy vuoden 2026 alussa.

Vuoden 2023 ja 2024 tarkistuksista saatujen tietojen mukaan voimassa olevien vakuutusten mediaanityötulo nousi 16 % (ilman palkkakerroinkorotusta) korotuksen vastatessa lain mukaista maksimikorotusta. Vajaalla kolmella neljästä YEL-vakuutetusta työtulo nousi tarkistuksen jälkeen ja neljänneksellä työtulo säilyi näin ollen ennallaan. Tarkistusten perusteella kasvanut työtulosumma ja eläkevakuutusmaksukertymä vähentää YEL-järjestelmään maksettavaa valtionosuutta arviolta 120 miljoonaa euroa vuoden 2025 loppuun mennessä verrattuna siihen, että työtulotarkistuksia ei olisi tehty. Tarkistuksista huolimatta valtionosuus YEL-järjestelmään uhkaa kuitenkin nousta lähes 600 miljoonaan euroon vuonna 2026.

YEL-järjestelmän kehittämistarpeet

Yrittäjiltä saadun palautteen perusteella yrittäjän eläkelakiin tehdyt täsmennykset eivät ole onnistuneet riittävästi lieventämään YEL-työtulon määrittelyyn liittyviä ongelmia. Lakimuutoksen vaikutukset on koettu hyvin jyrkkänä, mikä on ymmärrettävää, koska FIVA:n teema-arvion osoittamalla tavalla monet yrittäjät olivat käytännössä voineet itse valita työtulonsa mahdollisimman alhaiseksi kenenkään tähän puuttumatta. Myös työtulon määrittely on koettu vaikeasti ymmärrettäväksi ja epäoikeudenmukaiseksi. Ongelmalliseksi on koettu, että yhtä, kaikille yrittäjille sopivaa työtuloperustetta ei ole, vaan työtulo määritellään tapauskohtaisesti. Esimerkiksi yksinyrittäjiltä saadun palautteen perusteella työtulon perusteena oleva työpanoksen käsite ja vertautuminen työntekijälle maksettavaa palkkaan koetaan vanhentuneeksi ja käytännölle vieraaksi. Yrittäjäkentän näkemykset YEL-järjestelmän kehittämisestä eivät kuitenkaan ole yhtenäisiä.

Hallitusohjelman mukaisesti hallitus on käynnistänyt YEL-järjestelmän kehittämistarpeita koskevan arvioinnin, joka toteutetaan selvityshenkilön selvityksenä. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on asettanut selvityshenkilöksi filosofian tohtori Jukka Rantalan. Selvityksen tavoitteena on kehittää yrittäjien eläkejärjestelmää. Selvityksen on tarkoitus kartoittaa nykyisen työtulomäärittelyn ongelmia ja etsiä vaihtoehtoisia tapoja niiden ratkaisemiseksi. Tehtävänä on tehdä ehdotus työtulon määrittelyn kehittämiseksi ja arvioida ehdotuksen vaikutuksia ottaen huomioon erot eri yrittäjäryhmien tulonmuodostuksessa.

Selvityshenkilö arvioi työnsä yhteydessä myös muita tarpeellisia muutoksia yrittäjien eläkejärjestelmän kehittämiseksi ja selvittää rahastoinnin vaihtoehtoja. Selvityksen on määrä valmistua 30.11.2025 mennessä. Hallituksen tavoitteena on, että selvityksen valmistuttua YEL-järjestelmään tehdään muutoksia siten, että yrittäjien eläkemaksu määräytyy nykyistä selkeämmin yrittäjän todellisten tulojen mukaan. Näiden muutosten tavoiteaikataulu on vuonna 2029, jolloin voimassa olevan nykyisen työtulon määrittelyyn asetettu siirtymäaika olisi päättymässä.

2.2 Psyykkisen tuen korvaukset

Kriisinhallinnan olosuhteet poikkeavat merkittävästi muun muassa normaalin varusmiespalveluksen olosuhteista, mistä syystä on säädetty oma erityislaki kriisinhallintatehtäviin osallistuvien tapaturman ja palvelussairausten korvaamisesta. Laissa on huomioitu kriisinhallintatehtävien erityiset olosuhteet ja korvauspiiri on osittain laajempi kuin sotilastapaturmalaisissa tai muissa pakollisissa työtapaturmia ja ammattitautia koskevilla laeilla.

Kansainvälinen kriisinhallinta on viime vuosikymmeninä lisääntynyt ja muuttunut monimutkaisemmaksi. Tehtäviin liittyy erilaisia merkittäviä fyysisiä riskejä, kuten epävakaa

turvallisuustilanne, tartuntataudit, huono hygienia ja vaaralliset olosuhteet. Lisäksi olosuhteet aiheuttavat merkittävää henkistä kuormitusta. Sekä sotilaalliset että siviilioperaatiot toteutetaan usein rinnakkain samoissa haastavissa ympäristöissä ja olosuhteissa, joissa henkilöstö on riippuvainen operaation järjestäjän tarjoamista tukipalveluista ja paikallisista olosuhteista. Tämä rajoittaa henkilöstön omia vaikutusmahdollisuuksia olosuhteisiin.

Voimassa olevan tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain (1522/2016) 11 §:n mukaan palvelukseen osallistuneella on oikeus psyykkisen tuen tai hoidon aiheuttamien kustannusten korvaukseen kuntoutuksena. Tuen tai hoidon tarpeella tulee olla todennäköinen syy-yhteys palvelukseen tai tehtävään. Psyykkisen tuen tai hoidon kustannuksia korvataan enintään yhden vuoden ajalta tuen tarpeen ilmenemisestä. Tuen tarpeen arvioinnin suorittaa Valtiokonttorin osoittama hoitopaikka.

Psyykkisen tuen tarve voi kriisinhallintatehtävistä palaamisen jälkeen ilmetä vasta pitkänkin ajan kuluttua. Lain 11 §:n mukaisen tuen piiriin hakeutumiselle ei ole aikarajaa. Korvausten saaminen kuitenkin edellyttää, että psyykkisen tuen tai hoidon tarpeella on todennäköinen syy-yhteys palvelukseen. Tapaturman aiheuttamaa vammaa taikka palvelussairautta korvausten saaminen sen sijaan ei edellytä.

Korvausten saamiseksi kriisinhallintatehtäviin osallistuneen, psyykkistä tukea tarvitsevan henkilön tulee hakeutua hoidon piiriin HUS Traumapsykiatrian vastaanoton kautta. Konsultaatioon kuuluu normaalisti sairaanhoitajan tapaaminen 1–2 kertaa, minkä jälkeen lääkäri voi ohjata henkilön lyhytpsykoterapiaan, määrätä lääkitystä tai muita terapiamuotoja. HUS:n lääkärin lausunto psyykkisen tuen tai hoidon tarpeesta on edellytyksenä Valtiokonttorin myöntämälle maksusitoumukselle. Maksusitoumuksen saatuaan tuen tarpeessa oleva itse etsii itse tuen tai hoidon toteuttajan kotiseudullaan yleisesti tarjolla olevien sosiaali- ja terveystalvelujen piiristä.

Psyykkisen tuen korvaamista koskevan sääntelyn osalta ongelmalliseksi on koettu yhden vuoden aikaraja, joka lasketaan hoidon tarpeen toteamisesta. Sopivan terapeutin etsiminen vie usein aikaa ja kriisinhallintatehtäviin osallistuneiden tukeminen vaatii myös terapeutilta erityistä osaamista. Luottamussuhteen syntymiseen terapeuttiin kuluu aikaa ja aikarajoitus on koettu jossain määrin myös painetta luovana. Mikäli hoito päästään aloittamaan vasta useita kuukausia hoidon tarpeen toteamisen jälkeen, se saattaa jäädä kesken vuoden määräajan tullessa täyteen.

Joskus hoidon tarve saattaa kestää pidempään. Mikäli henkilöllä todetaan määrääjän kuluessa psyykinen sairaus, se voidaan korvata palvelussairautena ilman määrääjää korvausten maksamiselle. Kriisinhallintatehtävissä olleiden parissa työtä tehneiden asiantuntijoiden mukaan kuitenkin suurella osalla apua hakevista on kyse kriiseistä, eikä psykiatrisesta sairaudesta.

3 Tavoitteet

3.1 YEL-muutoksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on taata kaikkien yrittäjien yhdenvertainen kohtelu YEL-työtuloja tarkistettaessa voimaantulosäännöksen voimassaoloaikana 31.12.2028 saakka. Näin taattaisiin kaikille yrittäjille yhtäläisesti yrittäjätoiminnan laadusta ja laajuudesta saaduista tiedoista ja yleisestä korkeasta kustannustasosta huolimatta mahdollisuus maksaa huojennettuja YEL-vakuutusmaksuja, ja tällä tavoin turvata parempi yrittäjän työuran aikainen toimeentulo ja sosiaaliturva kohtuullisen eläketason kärsimättä.

3.2 Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain muuttamisen tavoitteet

Kriisinhallintatehtäviin osallistuneiden osalta lakimuutoksen tavoitteena on taata psyykkisen tuen tai hoidon saatavuus ja riittävän pitkä kesto aika ja siten tukea kriisinhallintatehtävistä palaavaa henkilöstöä sopeutumisessa takaisin siviilielämään. Tavoitteena on tukea myös henkilöstön yleistä hyvinvointia, terveyttä ja sosiaalisia suhteita.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan, että yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen neljättä momenttia muutettaisiin niin, että siihen lisättäisiin viittaus sellaisiin yrittäjiin, jotka ovat aloittaneet YEL:n alaisen toimintansa 1.1.2023 alkaen ja joille on vahvistettu YEL-työtulo ensimmäisen kerran 1.1.2023 ja 31.12.2025 välisenä aikana.

Voimassa olevan yrittäjän eläkelain mukaan YEL-työtulo tulee määrätä yrittäjän työpanosta vastaavaksi vuotuiseksi työtuloksi. Työtulo on se palkka, joka on kohtuudella maksettava, jos yrittäjätoimintaa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai sellainen korvaus, jonka voidaan muutoin katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä. Ehdotetun lisäyksen perusteella voitaisiin yrittäjän YEL-työtuloa tarkistaa viimeistään 31.12.2028 tapahtuvalla säännönmukaisella tarkistuskerralla enintään 4000 euroa ylöspäin.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan pidennettäväksi tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain mukaista psyykkisen tuen tai hoidon korvaamista koskevaa määräaikaa yhdestä vuodesta kahteen vuoteen.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

4.2.1 Vaikutukset YEL-järjestelmässä

4.2.1.1 Vaikutukset yrittäjiin

YEL-työtulon taso vaikuttaa YEL-vakuutusmaksuihin ja siten maltilliseksi jäävä YEL-työtulon korotus keventää yrittäjille aiheutuvia kustannuksia. Lisäksi ehdotus parantaa eri ajankohtina aloittaneiden yrittäjien keskinäistä yhdenvertaisuutta, kun kaikkia yrittäjiä koskee lain voimassaoloaikana määrältään sama YEL-työtulon korotus. Tällä arvioidaan olevan myönteinen vaikutus uuden yritystoiminnan kannattavuuteen, yrittäjän työn hinnoitteluun ja yrittäjien keskinäiseen kilpailuasetelmaan. Yksilötasolla vastikään yrittäjätoimintansa aloittaneiden yrittäjäkotitalouksien käytettävissä olisi enemmän tuloja, millä voidaan arvioida olevan myönteinen vaikutus kulutus- ja säästämiskäyttäytymiseen.

Kun YEL-työtulon tarkistuksessa sovelletaan rajoitettua tarkistusmäärää, on tällä vähentävä vaikutus lakisääteisen työeläketurvan kattumiseen ja eläkeaikaiseen toimeentuloon. Vaikutus työeläketurvaan jäänee kuitenkin vähäiseksi, koska kysymyksessä on ainoastaan väliaikaisesti vuosina 2026–2028 sovellettava huojennus.

Vaikutus yrittäjän muuhun sosiaaliturvaan

Edellä mainittu toimeentulon turvaa vähentävä vaikutus on myös yrittäjän muussa sosiaaliturvassa. YEL-työtulon muutoksilla on vaikutusta myös yrittäjän muuhun sosiaaliturvaan, sillä niistä maksettavat etuudet pohjautuvat YEL-vakuutuksessa vahvistettuun YEL-työtuloon. YEL-vakuutus vaikuttaa työeläkkeen lisäksi myös sosiaaliturvaan yrittäjän sairastuessa, jäädessä työttömäksi tai siirtyessä vanhempainvapaalle. Tästä syystä YEL-työtuloa ei tule arvioida pelkästään työeläketurvan kannalta vaan työtulon määrä vaikuttaa toimeentuloon myös ennen eläkeikää.

Yrittäjän sairauspäiväraha ja vanhempainpäivärahat (raskausraha, erityisraskausraha, vanhempainraha) määräytyvät YEL-työtulon mukaan. Päiväraha lasketaan YEL-työtulosta 12 kalenterikuukauden tarkastelujaksolta, joka edeltää päivärahaoikeuden alkamista edeltävää kalenterikuukautta. YEL-työtuloon perustuvaa kuntoutustukea ja työkyvyttömyyseläkettä maksetaan, jos yrittäjä sairastuu pitkäaikaisesti.

Yritystoiminnan päättyessä yrittäjä voi saada työttömyysetuutta, kuten ansiopäivärahaa, peruspäivärahaa, soviteltua päivärahaa tai työmarkkinatukea. Työttömyysetuuden saamiseksi yrittäjän tulee lähtökohtaisesti lopettaa yritystoimintansa. Yrittäjä voi myös saada YEL-työtuloon sidottua ansiopäivärahaa, jos yrittäjä täyttää työssäoloehdon. Ansiopäivärahaa saadakseen yrittäjän, jonka YEL-työtulo ylittää vuosittain määriteltävän rajan (15 128 euroa vuonna 2025), on tullut toimia yrittäjänä vähintään 15 kuukautta työttömyyttä edeltäneen 48 kuukauden aikana ja olla ollut samanaikaisesti ollut vakuutettuna yrittäjien työttömyyskassa. Jos yrittäjä ei kuulu työttömyyskassaan, voi työttömyysajalta saada Kelan maksamaa peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea.

4.2.1.2 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotuksella on vaikutuksia lähinnä julkiseen talouteen. Valtion maksuosuus YEL-järjestelmään oli 565,2 miljoonaa euroa vuonna 2024. YEL-vakuutettujen määrä on viime vuosina ollut n. 8 % työeläkevakuutetuista (216 000 YEL-vakuutettua, v. 2023). Eläketurvakeskuksen (ETK) selvityksen mukaan vuonna 2023 muutettiin runsaan 45 000 yrittäjän YEL-työtulo ja vuonna 2024 tarkistuksia tehtiin noin 22 000 kpl. Keskimääräinen tarkistus YEL-työtuloon oli n. 4100 euroa. Vuosien 2023 ja 2024 aikana tehdyt YEL-työtulotarkistukset ovat kasvattaneet työtulosummaa, joiden perusteella kasvaneen vakuutusmaksutulon valtionosuutta vähentävän vaikutuksen on arvioitu olevan kuluvan vuoden loppuun mennessä noin 120 Me.

Nyt esitetyn muutoksen vaikutusarviota tehtäessä on otettu huomioon ETK:n YEL-vakuutustiedot sekä ETK:n saamat liikevaihtotiedot vuodelta 2024. Arviot perustuvat oletukseen, että noin puolella vakuutukset olisivat edelleen voimassa kolmen vuoden kuluttua, kun työtulo tulee tarkistettavaksi. Laskelmissa on oletettu, että yrittäjän työtulo vahvistetaan työtulosuosituksen laskentapalvelun suosituksen mukaan. Käytännössä yksittäisiin vakuutuksiin kohdistuneet vakuutuksen päättämiset niiden alkamisen jälkeen eivät ole tiedossa.

ETK:n vakuutustietojen mukaan vuonna 2023 aloitti vajaan 25 000 uutta yrittäjää. Liikevaihtotietoihin suhteutettuna näistä yli puolella työtulo vaikuttaa käytettävissä olevien tietojen perusteella olevan oikealla tasolla, eikä tarkistamistarvetta arvioida olevan. Vuonna 2026 työtulotarkistuksen rajoittamisen arvioidaan kohdistuvan noin 4000 yrittäjään, joiden työtulon korotus olisi ilman rajausta keskimäärin noin 14 000 euroa. Näistä neljäsosalla työtuloa tulisi korottaa jopa yli 23 000 euroa.

Arvioidaan, että YEL-työtulon korotuksen rajoittaminen 4000 euroon pienentää työtulosummaa vuositasona noin 40–60 miljoonalla eurolla, jolloin vakuutusmaksukertymän valtionosuutta

vähentävä vaikutus jää noin 10–15 miljoonaa euroa arvioitua pienemmäksi. Kokonaiskuvassa YEL-työtulojen tarkistukset kuitenkin kasvattavat työtulosummaa, mikä vähentää YEL-järjestelmään tarvittavaa valtionosuutta.

4.2.1.3 Vaikutukset toimeenpanoon

Ehdotuksella ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta toimeenpanoon eläkelaitoksissa, koska ehdotuksen mukaista 4000 euron korotusmäärää on jo sovellettu ennen vuotta 2023 alkaneisiin YEL-vakuutuksiin.

4.2.1.4 Muut vaikutukset

Esityksellä ei ole suoria vaikutuksia sukupuolten tasa-arvoon, mutta välilliset vaikutukset ovat mahdollisia. Suomalaisen työelämän yleinen sukupuolittuneisuus heijastuu myös ehdotuksen vaikutuksiin miesten ja naisten välillä. Naisyrittäjiä on noin kolmasosa kaikista yrittäjistä ja he toimivat usein yksinyrittäjinä. Yrittäjinä työskentelevien naisten yleisimpiä ammattiryhmiä ovat kulttuuri- ja käsityöalojen ammatit sekä palvelualan työntekijäammatit kuten kampaajat, pienkauppiaat ja hierojat. Sen sijaan miesyrittäjät ovat tyypillisesti suuntautuneet muun muassa rakentamisen, kuljetuksen ja teollisuuden ammatteihin.

Eri toimialojen välillä on merkittävää eroavaisuutta hinnoittelun ja kulurakenteen suhteen, joten liiketoiminnan laadun ja laajuuden perusteella miesyrittäjien työtulot ovat korkeampia kuin naisyrittäjillä. Edellisen kahden vuoden tilastojen mukaan aloittavilla naisyrittäjillä on hieman pienempiä työtuloja kuin miesyrittäjillä. Lisäksi naisyrittäjien työtulot ovat keskimäärin lähempänä työtulosuosituksen laskentapalvelun antamia suosituksia verrattuna miehiin. Näin ollen ehdotetun lakimuutoksen vaikutuksen arvioidaan olevan merkittävämpi miesyrittäjien keskuudessa.

Ehdotuksella ei ole ympäristöön tai turvallisuuteen kohdistuvia vaikutuksia.

4.2.2 Vaikutukset kriisinhallintatehtäviin osallistuneiden korvausjärjestelmään

4.2.2.1 Taloudelliset vaikutukset

Ehdotetulla muutoksella on jonkin verran vaikutusta valtiontalouteen. Ehdotetun lakimuutoksen soveltamisalaan kuuluvat henkilöt ovat voimassa olevan lainkin nojalla oikeutettuja valtion varoista maksettaviin korvauksiin psyykkisen tuen ja hoidon osalta. Korvausmeno katetaan valtion talousarviossa vahingonkorvauksia koskevalla arviomäärärahmomentilla. Lakimuutoksesta aiheutuva kustannusvaikutus johtuu lakiin ehdotettavasta psyykkisen tuen tai hoidon aiheuttamien kustannusten korvaamisen määräaika koskevasta pidentymisestä. Korvausmenojen lisäystä on jäljempänä esitetyn mukaisesti arvioitu nykyisten tilastojen pohjalta.

Valtiokonttorin ilmoittamat, voimassa olevan lain nojalla psyykkistä tukea saaneiden lukumäärät vahinkojen sattumisvuosittain sekä heille maksetut psyykkisen tuen korvaukset, riippumatta maksuvuodesta, on esitetty alla.

Sattumisvuosi	Vahingot	Korvaussumma	Keskimääräinen korvaus
2019	18	48 011.78	2667.32
2020	25	69 032.68	2761.30

Sattumisvuosi	Vahingot	Korvaussumma	Keskimääräinen korvaus
2021	24	50 784.59	2116.02
2022	21	51 715.30	2462.63
2023	26	82 272.46	3164.32
2024	44	61 569.73	1399.31
2025	5	4830.79	966.15

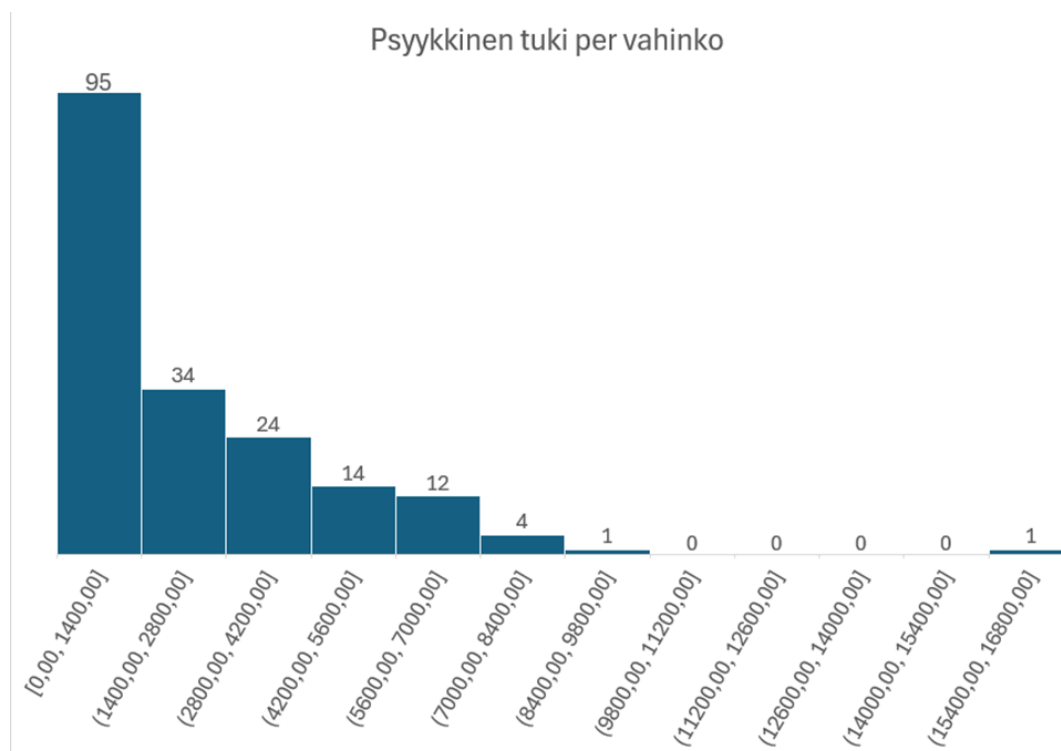
Vuoden 2024 kulut eivät vielä todennäköisesti ole lopullisia, sillä kaikkia kuluja ei vielä välttämättä ole korvattu tapauksissa, joissa vuoden maksimikorvausaika ei ole tullut täyteen. Vuosina 2019–2023 psyykkisen tuen ja hoidon korvauksia on maksettu keskimäärin 60 400 euroa vuosittain ja keskimääräinen korvaus vahinkoa kohti on ollut noin 2 600 euroa.

Matkakorvauksia on korvattu lain 11 §:n nojalla seuraavasti:

Vuosi	Vahingot	Summa
2017	1	65.40
2018	1	67.62
2019	5	6186.62
2020	7	3017.14
2021	3	726.81
2022	0	0
2023	1	28.39
2024	2	443.40

Matkakorvausten osalta vuoden 2024 kulut eivät vielä ole todennäköisesti lopullisia, sillä myöskään näitä kaikkia kuluja ei vielä ole välttämättä korvattu, mikäli vuoden korvausaika ei ole vielä täyttynyt. Matkakuluja on korvattu lain voimaan tulon jälkeen vuodesta 2017 alkaen vuoteen 2023 keskimäärin 1 680 euroa vuodessa, mutta eri vuosien välillä esiintyy huomattavaa vaihtelua. Matkakulujen osalta korvausmääriin vaikuttaa se, mistä hakija on kotoisin. Arvion mukaan kaikki psyykkistä tukea tai hoitoa saavat eivät myöskään huomaa hakea matkakuluja lain 11 §:n nojalla.

Vahinkokohtaisen psyykkisen tuen korvaussumman mediaani on 1 328,27 euroa eli puolelle korvauksensaajista on maksettu tätä vähemmän. Vastaavasti korvaussumman 8. desiili on 3 581,068 euroa, eli 80 % korvauksensaajista on saanut enintään tämän verran. Suurin yksittäinen korvaussumma on ollut 16 368,68 euroa ja toiseksi suurin 8 950,33 euroa.

Yllä olevasta histogrammista nähdään, että yllä mainitut suurimmat korvaukset ovat poikkeavia ja valtaosa korvauksista rajoittuu enintään 2 800 euroon.

Jos nyt ehdotetun lainmuutoksen mukaisesti psyykkistä tukea tai hoitoa korvattaisiin yhden vuoden sijasta kaksi vuotta, lisäkustannuksia tulisi vain niistä, jotka tarvitsevat tukea yli vuoden ajan. Tunnuslukujen perusteella voidaan päätellä, että vähintäänkin alempi 50 % korvausensaajista on sellaisia, joiden tuki- tai hoitokäynnit päättyvät alle vuodessa. Tällöin korvausajan pidentämisestä ei aiheutuisi kustannusvaikutuksia. Psyykkisen tuen tai hoidon pidentäminen vuodesta kahteen ei todennäköisesti kasvata hakijoiden lukumäärää.

Korvausajan pidentäminen vuodesta kahteen vuoteen toisi jonkin verran lisää kustannuksia korkeampien korvausten tapauksissa, joissa tuen tai hoidon tarve kestää yli vuoden. Matkakustannusten osalta kustannusten lisäystä on vaikea arvioida, sillä hakijoiden asuinpaikka ja etäisyydet hoitopaikkoihin vaihtelevat. Matkakustannuksista on myös haettu korvauksia satunnaisesti.

Valtiokonttorin arvion mukaan korvauspiirissä olevien henkilöiden lukumäärä ei juurikaan kasvaisi, vaikka korvattavuuden kesto pidennettäisiin kahteen vuoteen. Kuten edellä on esitetty, tälläkin hetkellä voidaan arvioida valtaosan tuen tai hoidon tarpeesta olevan kestoaltaan alle vuoden. Arvion mukaan tarvetta pidemmälle korvausajalle olisi alle 50 % tapauksista. Jos korvausta hakevien määrät pysyisivät ennallaan, eli noin 25–45 vuosittain, ja 50 % heistä tarvitsisi tukea tai hoitoa yli vuoden ajan, olisi lisäkustannus korvaussumman tämänhetkisen mediaanin perusteella laskettuna noin 33 000–60 000 euroa vuodessa olettaen, että kaikki

tarvitsisivat tukea tai hoitoa maksimiajan eli kaksi vuotta. Todellisuudessa hoito päättyisi osalla yhden ja kahden vuoden välillä, jolloin lisäkustannus jäisi edellä mainittua pienemmäksi.

4.2.2.2 Vaikutukset korvauksenhakijoihin ja viranomaisiin

Ehdotettu lakimuutos vaikuttaisi kriisinhallintatehtäviin osallistuvan lakisääteiseen turvaan, joka laajenisi siten kuin keskeisissä ehdotuksissa on selostettu.

Kriisinhallintatehtäviin osallistuneille psyykkisen tuen rooli on olla paitsi akuuttia sopeutumista ja psyykkisistä kriisitilanteista selviytymistä tukevaa, myös pidempiaikaista toimintakykyä ja hyvinvointia ylläpitävää. Psyykkisen oireilun varhainen tunnistaminen sekä keskusteluavun saaminen matalalla kynnyksellä ja riittävän pitkään on olennaista palveluksen aiheuttamista sopeutumisvaikeuksista ja kriiseistä toipumisessa. Tuella on usein positiivisia vaikutuksia myös palaavan henkilön sosiaalisten suhteiden ja perhe-elämän kannalta. Ajoissa saadulla tuella tai hoidolla voi lisäksi olla merkitystä henkilön myöhempään halukkuuteen hakeutua uudestaan kriisinhallintatehtäviin.

Esityksellä ei ole suoria vaikutuksia sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Välillisesti vaikutus kohdistuu suurimmalta osin miehiin, johtuen kriisinhallintatehtäviin osallistuneiden henkilöiden sukupuolijakaumasta. Toukokuussa 2025 kansainväliseen kriisinhallintaan osallistui 388 sotilasta, joista naisia oli 17 (naisten osuus noin 4 %). Kriisinhallintaan osallistuneita siviiliasiantuntijoita puolestaan oli samana ajankohtana 113, joista naisia oli 54 (naisten osuus noin 48 %).

Valtiokonttorin ilmoittamien tietojen mukaan psyykkisen tuen korvauksia on maksettu sukupuolittain vuosina 2022–2024 seuraavasti:

Ilmoitusvuosi	Psyykkisen tuen hakemusten lkm	Naisten osuus	Miesten osuus
2022	20	10 %	90 %
2023	27	7 %	93 %
2024	44	16 %	84 %

Keskimäärin naisten osuus kunkin ilmoitusvuoden psyykkisen tuen saajista on ollut 11 % ja miesten 89 %. Luvut koskevat kaikkia tuen saajia, eikä niissä ole eroteltu sitä, onko henkilö osallistunut sotilaalliseen vai siviilikriisinhallintaan tai humanitäärisiin tehtäviin.

Valtiokonttori hoitaisi edelleen ehdotetun lakimuutoksen toimeenpanoa. Ehdotuksella ei ole merkittävää vaikutusta Valtiokonttorin toimintaan.

5 Lausuntopalaute

Luonnos hallituksen esitykseksi julkaistiin 15.7.2025 sähköisessä lausuntopalvelussa STM056:00/2025. Vastausaikaa oli 14.8.2025 asti. Lausuntopyyntö lähetettiin 22 toimijalle.

Lausuntoja saatiin 20 kappaletta. Lausunnon antoivat Akava ry, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Eläketurvakeskus, Finanssivalvonta, HUS Psykiatria/Traumapsykiatria, Kansaneläkelaitos, Mikro- ja yksinyrittäjät ry, Puolustusministeriö, STTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Freelance-journalistit ry, Suomen journalistiliitto, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry, Suomen Yrittäjät ry, Tasa-arvovaltuutetun

toimisto, Työeläkevakuuttajat TELA ry, Uusi työ ry, valtiovarainministeriö, Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry ja Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto.

Finanssivalvonta, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, valtiovarainministeriö ja yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto ilmoittivat, ettei heillä ole lausuttavaa asiassa. Lausuntoyhteenveto on julkaistu valtioneuvoston Hankeikkunassa asianumerolla STM056:00/2025.

5.1 Lausuntopalaute yrittäjän eläkelain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Elinkeinoelämän keskusliitto EK toteaa, ettei sillä ole huomautettavaa lakiluonnoksesta. Ehdotus perustuu hallituksen ns. puoliväliriihen kirjaukseen.

Eläketurvakeskus (ETK) pitää YEL-muutosta perusteltuna, koska sillä tavoitellaan yrittäjien yhdenvertaista kohtelua. ETK toivoo kuitenkin lausunnossaan, että perusteluissa korostettaisiin muutoksen koskevan 1.1.2023 jälkeen alkaneita YEL-vakuutuksia. ETK toteaa myös, että esitysluonnos tuo esille YEL-työtulon käsitteen ja toimeenpanon ongelmia, joiden osalta on käynnissä selvityshenkilö Jukka Rantalan työ. ETK tukee selvitystyötä ja toteaa selvittäneensä yrittäjän vahvistettujen työtulojen ja todellisten tulojen eroja, joista ETK kertoo tuottavansa lisää ajantasaista tietoa.

Kansaneläkelaitos pitää yritystoiminnan jatkuvuutta ja ennakoitavuutta esitystä kannatettavana, sillä se turvaa yrittäjien yhdenvertaisuutta yrittäjän työtulon tarkistamismenettelyä koskevan siirtymäajan aikana. Kela pitää perusteltuna hallituksen tavoitetta YEL-työtulon määräytymiseksi yrittäjän todellisten ansiotulojen mukaan ja odottaa käynnissä olevan selvitystyön tuloksia. Kela yhtyy esityksen vaikutusarvioihin esityksen vaikutuksista yrittäjän työtulon kautta muodostuvaan ansiosidonnaiseen sosiaaliturvaan.

Mikro- ja yksinyrittäjät ry pitää voimaantulosäännöksen muutosta perusteltuna ja tärkeänä siirtymäaikaa koskevana ratkaisuna, sillä se parantaa eri ajankohtina aloittaneiden yrittäjien yhdenvertaisuutta ja ennakoitavuutta YEL-työtulon tarkistuksissa. Vaikutukset nähdään pääosin myönteisinä ja sillä tuetaan. Lausunnon mukaan olisi kuitenkin tarpeellista täsmentää pykälätekstin sanamuoto koskemaan vakuutuksen alkamisajankohtaa tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi takautuvissa tilanteissa tai tilanteissa, joissa yrittäjällä on ollut aiempi YEL-jakso. Lausunnossa todetaan, että kysymyksessä on väliaikainen toimi, joka ei ratkaise YEL-järjestelmän rakenteellisia ongelmia eikä vähennä tarvetta toteuttaa laajaa ja perusteellista YEL-uudistusta. Lausunnossa nostetaan myös esille, että alhaisempi YEL-työtulo vaikuttaa vähintään negatiivisesti yrittäjän sosiaaliturvaan.

Palkansaajakeskusjärjestöt (Akava, SAK ja STTK) ovat antaneet yhteisen lausunnon YEL-työtuloa koskevasta esityksestä. Keskusjärjestöt eivät pidä hyvänä, että YEL-työtulon tarkistamisen rajaamista laajennetaan esitetyllä tavalla. Keskusjärjestöt katsovat, että yrittäjän eläkejärjestelmän ja yrittäjän työtulon kehittäminen on tarpeen ja että tämän vuoksi hallitus on käynnistänyt erillisen selvitystyön YEL:n kehittämisestä. Keskusjärjestöjen mukaan lainsäädäntötyö pitäisi jättää selvitystyön jälkeen tehtäväksi, eikä tehdä esityksen kaltaisia palasteltuja muutoksia. Keskusjärjestöt huomauttavat, että aiemman lainmuutoksen tarkoituksena oli alivakuuttamisen vähentäminen ja valtion eläkejärjestelmään tarvittavan rahoitusosuuden pienentäminen. Esillä oleva hallituksen esitysluonnos ei tue näitä tavoitteita. Alivakuuttamisen vaikutukset eivät rajoitu keskusjärjestöjen mukaan yrittäjien sosiaaliturvan muodostumiseen vaan myös työmarkkinoiden toimintaan. Ongelmallista on, jos yrittäjätyötä vakuutetaan jatkuvasti työsuhdetyötä alhaisemmin kustannuksin.

Suomen Freelance-journalistit kannattavat esitystä ja pitävät sitä vaikutuksiltaan positiivisena järjestönsä jäsenille. Esitys on tärkeä yrittäjien yhdenvertaisuuden kannalta.

Suomen journalistiliitto kannattaa esitystä ja pitää sitä positiivisena järjestönsä jäsenille ja tarpeellisenä yrittäjien keskinäisen yhdenvertaisuuden vuoksi.

Suomen Yrittäjät ry pitää esitystä tärkeänä ja perusteltuna. Esityksen vaikutusarviointia pidetään oikeana.

Tasa-arvovaltuutetun toimisto kannattaa lausunnossaan esityksen tavoitetta parantaa eri aikoina aloittaneiden yrittäjien keskinäistä yhdenvertaisuutta. Lausunnossa pidetään tärkeänä, että esityksessä on tunnistettu mahdollisuus välillisiin sukupuolivaikutuksiin, joiden perusteella hallituksen esityksen vaikutus saattaa kohdistua merkittävämmiin miesyrittäjiin. Koska esityksellä kuitenkin on vähentävä vaikutus muun muassa yrittäjien vanhempainetuuksina maksettavaan sosiaaliturvaan, toimisto pitää lausunnossaan tärkeänä, että esityksessä tarkasteltaisiin yrittäjien mahdollisuuksia yhdistää työ- ja perhe-elämä. Lausunnon mukaan arvioinnissa olisi hyvä kiinnittää huomiota erityisesti siihen, millaisia taloudellisia sekä työllisyyteen ja vanhemmuuteen liittyviä vaikutuksia ehdotuksesta voi aiheutua naisille ja miehille.

Työeläkevakuuttajat TELA ry pitää YEL-muutosta perusteltuna. TELA nostaa kuitenkin arvioitavaksi, tulisiko ehdotettua säännöstä tarkentaa siten, että siinä tarkoitetaan työtuloa, joka on vahvistettu alkamaan 1.1.2023 – 31.12.2025 välisenä aikana. Lisäksi TELA pyytää selvennystä, voiko säännös kattaa myös yrittäjän, joka aloittaa toimintansa uudelleen vuosina 2023–2025. TELA toteaa myös lausunnossaan, että vaikka hallituksen esityksessä esitetyt taloudelliset vaikutusarviot eivät kokonaiskuvassa muodosta merkittävää haastetta yrittäjän eläkevakuutuksen rahoitukselle, lisää esitys kuitenkin valtionosuutta nykyisessä haastavassa julkisen talouden tilanteessa.

Uusi työ ry kannattaa esitystä ja pitää sitä tärkeänä yrittäjien kustannusten keventämisen kannalta. Yhdistys katsoo, että vaikutukset eläkekertymään jäävät vähäisiksi.

Lausuntopalautteen perusteella hallituksen esityksessä ehdotettua säännöstä on tarkennettu niin, että säännöksessä todetaan sen koskevan työtuloa, joka on vahvistettu alkamaan 1.1.2023 – 31.12.2025 välisenä aikana. Perusteluissa on pyritty korostamaan, että voimaantulosäännöksen muutoksella YEL-työtulon tarkistamisen euromääräisen 4000 euron rajauksen piiriin lisätään sellaiset yrittäjät, jotka eivät voi alkuperäisen säännöksen mukaan saada edukseen 4000 euron maksimitarkistumäärää. Valtaosaltaan kysymys on yritystoimintansa uutena 1.1.2023 alkaen aloittaneista yrittäjistä, mutta toimeenpanossa voi tulla esiin myös muita tilanteita, joissa täydennetty säännös voi tulla sen voimassaoloaikana sovellettavaksi. Eläketurvakeskus voi antaa tarkempia soveltamissuosituksia käytännön tilanteista.

Esitetyillä muutoksilla hallitus haluaa helpottaa yrittäjien kustannuspainetta, vaikka yrittäjien työtulojen alhainen taso on ongelma niin yrittäjän oman sosiaaliturvan kuin valtion talouden kannalta. Laajassa kuvassa vuoden 2023 alusta alkaneet tarkistukset ovat kuitenkin jo vaikuttaneet myönteisesti niin yrittäjien sosiaaliturvan muodostumiseen yksilötasolla kuin valtion maksuosuuteenkin, vaikka tarkistuksen määrään on asetettu tilapäinen raja. Rajauksen laajentamisen arvioidaan jäävän tältä osin vaikutuksiltaan väliaikaiseksi. Esityksessä viitattu selvityshenkilö Rantalan YEL-työtuloa koskeva selvitystyö on ensimmäinen askel kohti nykyajassa kestävää ja oikeudenmukaista yrittäjän eläkejärjestelmää.

5.2 Tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n muuttamista koskeva lausuntopalaute

Lain muutosta koskevan lausunnon antoivat HUS Psykiatria, Traumapsykiatrian vastaanotto, Puolustusministeriö, Suomen Rauhanturvaajaliitto ry ja Vammautuneet Kriisinhallintaveteraanit ry.

HUS:n psykiatria puoltaa antamassaan lausunnossa korvausajan pidentämistä kahteen vuoteen. Lausunnonantajalla ei ollut lausuttavaa yrittäjän eläkelain muuttamista koskevalta osalta.

Puolustusministeriö esittää lausunnossaan harkittavaksi psyykkisen tuen ja hoidon korvausajan pidentämistä enintään kolmeen vuoteen. Tällöin enimmäishoitoaika olisi sama, kuin Kelan kuntoutuspsykoterapioiden enimmäisaika, eikä henkilön tarvitsisi hakeutua toiseen hoitojärjestelmään psyykkisen tuen ja hoidon korvaamisen enimmäisajan täytyessä. Henkilön hakeutuessa Kelan kuntoutuspsykoterapioihin hän joutuu maksamaan itse omavastuuosuudet, jotka voivat nousta suuriksi, jos terapiatapaamisia on tiiviisti. Puolustusministeriö nostaa lisäksi esille Kansallisen sotilaallisen kriisinhallinnan veteraaniohjelman toimenpiteet ja tavoitteet vuosille 2025–2027 (VN/17546/2024), jonka kohdassa 7 on käsitelty tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain toimivuutta ja kehitysehdotuksia. Lain toimivuuden kehittämiseksi ohjelmassa tunnistettiin parannuskohteeksi se, että lain 11 §:n psyykkisen tuen ja hoidon kustannusten korvaaminen pidennettäisiin enintään yhden vuoden aikarajasta kolmeen vuoteen. Puolustusministeriöllä ei ollut lausuttavaa yrittäjän eläkelain muuttamista koskevalta osalta.

Suomen Rauhanturvaajaliitto ry katsoo lausunnossaan, että esitetty määräajan pidentäminen on tärkeä askel oikeaan suuntaan, mutta kiinteästä ja keinotekoisesta määräajasta tulisi kuitenkin luopua kokonaan. Useinkaan ei voida todeta, että psyykkisen tuen ja hoidon tarpeet olisivat kahden vuoden kuluttua lakanneet ja erityisesti PTSD-oireet voivat paitsi ilmetä vasta vuosien päästä palveluksen päättymisestä, ja kestää esitettyä kahden vuoden määräaikaa kauemmin. Suomen Rauhanturvaajaliitto katsoo, että määräajan kulumisen tulee aloittaa siitä hetkestä, kun hoitosuhde Valtiokonttorin hyväksymän terapeutin tai muun hoitavan tahon kanssa todella alkaa, eikä siitä, kun diagnoosi on todettu. Hoitoon varatun määräajan tulisi kohdistua tosiasialliseen hoitoon.

Suomen Rauhanturvaajaliitto toteaa lisäksi, että HUS:lle kuuluvia tehtäviä ensimmäisenä konsultaatiopaikkana tulisi siirtää myös muiden hyvinvointialueiden vastaaville yksiköille maan eri alueilla. Tällöin parannettaisiin matalan kynnyksen periaatteen toteutumista ja taattaisiin yhdenvertainen hoitoon pääsy kotiseudulla nykyistä paremmin. Hallituksen esitykseen tulisi lisätä velvoite seurata ja tukea erikoistuneen hoitohenkilökunnan koulutuksen ja määrän lisäämistä, jotta lain velvoitteiden toteutuminen ei esty resurssipulan vuoksi. Suomen Rauhanturvaajaliitolla ei ollut lausuttavaa yrittäjän eläkelain muuttamista koskevalta osalta.

Vammautuneet kriisinhallintaveteraanit ry esittää lausunnossaan lisättäväksi 11 §:n 1 momenttiin kohtaan ”mahdollinen lääkinnällinen hoito”, koska osa hoitomuodoista on sellaisia, että niitä tuetaan psyykelaäkkeillä. Lausunnon mukaan tällä hetkellä psyykkistä hoitoa tukevaa lääkehoitoa ei korvata. Lisäksi lausunnossa esitetään muutettavaksi kahden vuoden aikarajan alkamista siihen hetkeen, kun hoito alkaa. Lakiin tulisi myös kirjata maininta, että mikäli henkilöllä ilmenisi psyykkisen hoidon tarvetta yli kahden vuoden ajan, hoitotarpeen jatkamisen uudelleen arvioiminen tehtäisiin HUS Traumapsykiatrian vastaanotolla. Vammautuneilla kriisinhallintaveteraaneilla ei ollut lausuttavaa yrittäjän eläkelain muuttamista koskevalta osalta.

Lausuntopalautteen perusteella lausunnonantajat suhtautuivat pääsääntöisesti myönteisesti ehdotettuun muutokseen. Sen katsottiin parantavan hoidon saantia ja psyykkisen jälkihoidon toteuttamista. Kustannusvaikutusten katsottiin olevan vähäisiä. Toisaalta esitettiin myös näkemyksiä, joiden mukaan psyykkisen tuen ja hoidon korvattavuuden määräaika tulisi olla pidempi kuin nyt esitetty kaksi vuotta.

Sosiaali- ja terveysministeriön Valtiokonttorista saaman tilastoaineiston perusteella valtaosassa tapauksia, joissa psyykkistä tukea tai hoitoa korvataan tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n nojalla, tuen tai hoidon tarve päättyy alle vuodessa. Määräajan pidentämisen yhdestä vuodesta kahteen on katsottu tässä vaiheessa riittävän ja kattavan todennäköisesti tuen tai hoidon tarpeen palveluksesta johtuvissa kriisitilanteissa. Tässä vaiheessa on esitetty myös pitäydyttäväksi nykyisessä menettelyssä, jonka mukaan määräaika alkaa kulua tuen tai hoidon tarpeen toteutamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa kuitenkin, että määräajan riittävyttä tarpeellisen tuen saamisen varmistamiseksi tulee jatkossakin seurata.

Kansaneläkelaitoksen kuntoutuspsykoterapiat eroavat sikäli nyt puheena olevista 11 §:n mukaisista tilanteista, että ne edellyttävät lähtökohtaisesti diagnosoitua mielenterveyden häiriötä. Kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n mukainen korvaus puolestaan ei edellytä mielenterveyden häiriön diagnoosia ja kyseessä on tarkoitettu olemaan matalan kynnyksen tuki kriisinhallintatehtävistä palaaville.

Posttraumaattisten stressioireiden (PTSD) korvaamisen edellytyksistä on säädetty tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 7 §:ssä, joka koskee henkisiä järkytysreaktioita. Samankaltainen säännös sisältyy myös työtapaturma- ja ammattitautilakiin, jota sovelletaan muun muassa poliisi-, palo- ja pelastushenkilöstöön. Kriisinhallintaa koskevan tapaturmalain 7 §:n mukaisen henkisen järkytysreaktion korvaamisen edellytyksiä on tarkoituksenmukaista tarkastella myöhemmässä vaiheessa yhdessä työtapaturma- ja ammattitautilain vastaavien säännösten kanssa.

Sosiaali- ja terveysministeriö toteaa, että olisi myönteistä, jos kriisinhallintatehtävissä toimineiden tarvitseman psyykkisen tuen konsultaatiopaikkoja olisi laajemmin tarjolla hyvinvointialueilla. Nyt esillä olevalla esityksellä pyritään kuitenkin parantamaan tarpeellisen olemassa olevan erikoisosaamisen saatavuutta, eikä vaikuttaa Valtiokonttorin ja HUS Traumapsykiatrian välillä sovittuun toimintamalliin tuen ja hoidon tarpeen arvioinnissa.

Sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan psyykkinen tuki ja hoito kattaa myös lääkehoidon, silloin kun syy-yhteyden vaatimus lääkehoidon tarpeen ja palveluksen välillä täyttyy. Koska lain 11 §:n mukaiselle tuen tai hoidon kestolle on joka tapauksessa tulossa aikaraja, jonka puitteissa kustannuksia korvataan, ei sosiaali- ja terveysministeriön näkemyksen mukaan ole tarpeellista kirjata lakiin mainintaa siitä, että henkilön tulisi 11 §:n mukaisen määräajan päätyttyä päästä uudelleen hoidon tarpeen arvioon HUS Traumapsykiatrian vastaanotolle. Mikäli hoidon tarve pitkittyy, tai hoidon kestäessä herää epäily palvelussairauden olemassaolosta, menevät kaikki lääketieteelliset selvitykset nykyisen käytännön mukaan Valtiokonttorin lääkärin kautta, joka tekee esitetyn selvityksen perusteella arvion siitä, onko kyseessä mahdollisesti tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 6 §:n mukainen palvelussairaus. Mikäli henkilöllä todettaisiin kahden vuoden määräajan kuluessa psyykkinen sairaus, se korvattaisiin palvelussairautena ilman määräaikaa korvausten maksamiselle.

6 Säännöskohtaiset perustelut

6.1 Yrittäjän eläkelain muuttamista koskevan lain voimaantulosäännöksen muutos

Voimaantulosäännös. Yrittäjän eläkelain 1.1.2023 voimaan tulleen muutoslain voimaantulosäännöksen neljättä momenttia muutettaisiin niin, että siihen lisättäisiin viittaus sellaisiin yrittäjiin, jotka ovat aloittaneet toimintansa aikaisintaan 1.1.2023 ja joille on vahvistettu YEL-työtulo ensimmäisen kerran 1.1.2023 ja 31.12.2025 välisenä aikana. Tällä hetkellä voimaantulosäännös koskee YEL-työtuloja, jotka on vahvistettu ennen 1.1.2023 ja joita voidaan säännöksen mukaisesti tarkistaa ensimmäisellä tarkistuskerralla enintään 4 000 euroa ylöspäin ja toisella tarkistuskerralla edellisellä kerralla vahvistetusta työtulosta enintään 4 000 euroa ylöspäin.

Lisäyksellä rajoitettaisiin YEL-työtulon tarkistamisen enimmäismäärä enintään 4000 euroon ylöspäin kaikkien yrittäjien kohdalla, joiden YEL-työtulo tulee tarkistettavaksi viimeistään 31.12.2028 tapahtuvalla säännönmukaisella tarkistuskerralla. YEL 112 §:n 1 momentin mukaan eläkelaitoksen on vahvistettava työtulo yrittäjän työpanosta vastaavaksi vuotuiseksi työtuloksi. Työtulo on se palkka, joka kohtuudella olisi maksettava, jos hänen tässä laissa tarkoitettua yrittäjätoimintaansa suorittamaan olisi palkattava vastaavan ammattitaidon omaava henkilö, tai se korvaus, jonka muutoin voidaan katsoa keskimäärin vastaavan sanottua työtä. Työtulon on siten vastattava yrittäjän työpanoksen taloudellista arvoa myös työtuloa tarkistettaessa. Nyt ehdotettava rajoitus koskisi työtulon korottamista vain silloin, kun tarkistus tehdään säännönmukaisena kolmen vuoden välein toistuvana tarkistuksena. Yrittäjän hakemuksesta tai eläkelaitoksen aloitteesta muutoin tehtävää työtulon tarkistamista voimaantulosäännöksen muutos ei koske.

Muutoksella turvataan yrittäjien keskenään yhdenvertainen asema ennen kuin on voitu arvioida ja toteuttaa mahdolliset laajemmat YEL-järjestelmän muutostarpeet. Lisäksi on huomattava, että Venäjän sota Ukrainassa on vaikuttanut yhteiskunnan turvallisuuteen sekä talouden tilaan ja tulevaisuuden näkymään. Sotatoimien jatkuminen on vaikuttanut kuluttajien ostovoimaan ja kulutuskäyttäytymiseen. Yrittäjien voidaan myös olettaa luottaneen, että heidän YEL-työtulonsa on vahvistettu eläkelaitoksen käytössä olleiden tietojen perusteella lainmukaiseksi. Jotta kaikilla yrittäjillä olisi mahdollisuus sopeuttaa yritystoimintaansa ajankohtaisessa taloustilanteessa, on perusteltua, että YEL-työtulon tarkistamisen liittyviä mahdollisia vaikutuksia kohtuullistetaan ja jaksotetaan pidemmälle aikavälille alkuperäistä voimaantulosäännöstä muuttamalla.

6.2 Tapaturman ja palvelussairaudesta korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:n muutos

11 §. Psykkinen tuki ja hoito. Pykälän 1 momenttia muutettaisiin siten, että psykkinen tuki tai hoidon kustannuksia korvattaisiin enintään kahden vuoden ajalta tuen tarpeen ilmenemisestä eli siitä, kun tarve on todettu Valtiokonttorin osoittamassa hoitopaikassa. Aikarajaa hoidon ja tuen piiriin hakeutumiselle ei asetettaisi lakimuutoksen jälkeenkään. Riittävä edellytys korvaamiselle olisi se, että psykkinen tuki tai hoidon tarpeella on todennäköinen syy-yhteys palvelukseen. Tuen saaminen ei kuitenkaan edellyttäisi tapaturman aiheuttamaa vammaa tai sairautta taikka palvelussairautta.

Mikäli henkilöllä ilmenisi psykkinen hoidon tarvetta yli kahden vuoden ajan, hoito voitaisiin korvata tämän lain nojalla, jos sen tarve johtuu tämän lain mukaisesta tapaturmasta tai palvelussairaudesta. Tarkoituksena olisi jatkaa nykyistä toimintatapaa, jossa tuen tai hoidon

tarpeen arvioon hakeudutaan HUS Traumapsykiatrian vastaanotolle. Jatkohoitoon haettaisiin maksusitoumus Valtiokonttorista.

Lisäksi momenttiin tehtäisiin kielenhuollollinen korjaus.

7 Voimaantulo

Ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 1.1.2026.

8 Suhde talousarvioesitykseen

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2026 talousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

9 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksessä ehdotetaan muutoksia, jotka vaikuttavat yrittäjän työtulon määrään. YEL-työtulo tarjoaa osaltaan toimeentuloturvan perustan eri syistä aiheutuvan työkyvyn menettämisen varalta.

Esityksessä ehdotettujen lainmuutosten valtiosääntöoikeudellinen arviointi perustuu pääasiassa perustuslain 15 §:n mukaiseen omaisuuden suojaan ja perustuslain 19 §:n 2 momentissa tarkoitettuun perustoimeentulon turvaan. Perustuslain 19 §:n 2 momentin kannalta kysymys on siitä, muodostuuko jokaisen perustoimeentulon turva myös yrittäjän kohdalla riittäväksi. Ehdotetuilla muutoksilla täytetään perustuslain julkiselle vallalle asettama velvoite perustoimeentulon turvasta. Nämä seikat huomioon ottaen ehdotettuja muutoksia voidaan hallituksen käsityksen mukaan pitää perustuslain turvaaman perustoimeentulon turvan kannalta hyväksyttävänä.

Omaisuuden suoja kuuluu Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1. lisäpöytäkirjan 1 artiklan alaan ja Euroopan ihmisoikeussopimuksen 14 artikla yhdessä 12. lisäpöytäkirjan 1 artiklan kanssa suojaa laaja-alaisesti myös yhdenvertaisuutta ja kaikkinaisen syrjinnän kieltoa. Lisäksi Euroopan ihmisoikeussopimus myös välillisesti suojaa osin sosiaalisia oikeuksia ja näitä oikeuksia suojataan Euroopan neuvoston Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa.

Perustuslain 6 §:n 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Tällä yleisellä yhdenvertaisuuslausekkeella ilmaistaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskeva pääperiaate. Lisäksi siihen sisältyy mielivallan kierto ja vaatimus samanlaisesta kohtelusta samanlaisissa tapauksissa (HE 309/1993 vp, s. 42). Yhdenvertaisuussäännös kohdistuu myös lainsäätäjään. Lailla ei voida mielivaltaisesti asettaa kansalaisia tai kansalaisryhmiä toisia edullisempaan tai epäedullisempaan asemaan. Yhdenvertaisuussäännös ei kuitenkaan edellytä kaikkien kansalaisten kaikissa suhteissa samanlaista kohtelua, elleivät asiaan vaikuttavat olosuhteet ole samanlaisia. Yhdenvertaisuusnäkökohdilla on merkitystä sekä myönnettäessä lailla etuja ja oikeuksia kansalaisille että asetettaessa heille velvollisuuksia. Toisaalta lainsäädännölle on ominaista, että se kohtelee tietyn hyväksyttävän yhteiskunnallisen intressin vuoksi ihmisiä eri tavoin edistääkseen muun muassa tosiasiallista tasa-arvoa (HE 309/1993 vp, s. 42–43).

Sotilastapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta annetussa laissa, työtapaturma- ja ammattitautilaissa tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilaissa ei ole vastaavanlaisia, niin sanotun matalan kynnyksen psyykkisen tuen ja hoidon mahdollistavia säännöksiä kuin tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävissä annetun lain 11 §:ssä on. Tältä osin voimassa oleva laki ja ehdotettu lakimuutos asettaa

kriisinhallintatehtäviin osallistuneet henkilöt parempaan asemaan, kuin esimerkiksi varusmiespalvelusta suorittavat henkilöt, tai yleisen tapaturma- ja ammattitautilainsäädännön piirissä olevat poliisit ja pelastushenkilöstön. Kriisinhallintatehtävissä olosuhteet poikkeavat merkittävällä tavalla muussa tapaturmalainsäädännössä tarkoitetuista olosuhteista ja ovat psyykkisesti huomattava rasite. Kriisinhallintahenkilöstön sopeutumista palveluksen jälkeiseen elämään on tärkeää tukea paitsi henkilön oman hyvinvoinnin kannalta, myös perheeseen ja sosiaalisiin suhteisiin ulottuvien heijastusvaikutusten kannalta. Koska kriisinhallintatehtäviin osallistuminen on vapaaehtoista, on myös tärkeää huolehtia henkilöstöstä palveluksen jälkeen ja siten mahdollistaa henkilön osallistuminen kriisinhallintatehtäviin jatkossakin.

Perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan on turvattava lailla tarkemmin säädettyin tavoin jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä, sekä tuettava perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslakivaliokunnan kannanoton (PeVL 48/2024 vp, s. 2) mukaan puheena olevassa säännöksessä mainitulle oikeudelle riittäviin sosiaali- ja terveyspalveluihin on vakiintunut tietty oikeudellinen sisältö ja arviointiperusteet. Palvelujen riittävyyden arvioimisessa lähtökohtana on niiden mukaan sellainen palvelujen taso, joka luo jokaiselle ihmiselle edellytykset toimia yhteiskunnan täysivaltaisena jäsenenä (HE 309/1993 vp s. 71/II). Viittaus jokaiseen palveluihin oikeutettuun edellyttää viime kädessä yksilökohtaista arviointia palvelujen riittävyydestä (PeVL 17/2021 vp, kappale 71, PeVL 30/2013 vp, s. 3/1).

Esitetty muutos tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä turvaa osaltaan perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaista oikeutta riittäviin terveyspalveluihin ja sen voidaan katsoa edistävän kriisinhallintatehtävistä palaavien terveyttä. Psyykkisellä tuella on myös merkitystä kriisinhallintatehtäviin osallistuneen sopeutumiseen siviilielämään ja sosiaalisiin suhteisiin sekä perhe-elämään, mikä heijastuu myös vanhemman mahdollisuuksiin turvata huollettavien lastensa hyvinvointia. Lisäksi oikea-aikaisella ja riittävällä tasolla annettulla tuella on vaikutusta henkilön myöhempään halukkuuteen osallistua uudestaan kriisinhallintatehtäviin.

Perustuslain 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisen omaisuus on turvattu. Omaisuudella tarkoitetaan varallisuus oikeudellisia etuja, joihin laajimpana kuuluu omistusoikeus. Se tarkoittaa muiden seikkojen ohella omistajan määräysvaltaa, joka merkitsee muun muassa valtaa luovuttaa, pantata ja testamentata omaisuus sekä perustaa siihen rajoitettuja esineoikeuksia.

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että eläkeoikeuksien perustuslainsuojassa ei ole kysymys tietyn voimassa olevan eläkejärjestelmän suojaamisesta (esimerkiksi PeVL 12/1995 vp) eikä se ulotu eläkejärjestelyjen pysyvyyteen. Eläkejärjestelmien uudistamisesta seuraavia tällaisia vaikutuksia ei näin ollen voida arvostella valtiosääntöoikeudellisin perustein, kunhan järjestelyin ei puututa maksettaviksi jo erääntyneisiin eläke-etuuksiin.

Eduskunnan perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan eläkkeiden omaisuudensuoja pohjautuu perustuslakivaliokunnan (PeVL 60/2002 vp ja PeVL 9/1999 vp, s. 2/I) tulkintaan, että tietty ansiosidonnainen etuus, ennen kaikkea oikeus työeläkkeeseen, ansaitaan palvelussuhteen kestäessä. Tällä tavoin ansaittavaa, mutta vasta myöhemmin maksettavaa etuutta pidetään työsuorituksen vastikkeen osana. Oikeutta kansaneläkkeeseen ei sen sijaan kansaneläkkeen rahoitustavasta huolimatta ole pidetty omaisuudensuojan piiriin kuuluvana. Perustuslain 19 §:n 2 momentin perusteella lailla taataan jokaiselle oikeus perustoimeentulon turvaan työttömyyden, sairauden, työkyvyttömyyden ja vanhuuden aikana sekä lapsen syntymän ja huoltajan menetyksen perusteella. Säännös edellyttää, että lainsäätäjä takaa jokaiselle perustoimeentuloturva tarvitsevalle subjektiivisen oikeuden lailla säädettävään

julkisen vallan järjestämään turvaan, joka on yhteydessä säännöksessä mainittuihin sosiaalisiin riskitilanteisiin samoin kuin lailla kulloinkin annettaviin säännöksiin saamisedellytyksistä ja tarveharkinnasta ja menettelymuodoista (HE 309/1993 vp, s. 70, muun muassa PeVL 55/2016 vp, s. 3 ja PeVL 48/2006 vp, s. 2). Perustoimeentuloa turvaavien järjestelmien tulee olla sillä tavoin kattavia, ettei synny väliinpuotoajaryhmiä (HE 309/1993 vp, s. 70/II, PeVL 48/2006 vp, s. 2, PeVL 6/2009 vp, s. 8/I).

Hallitus katsoo, että esitys on sopusoinnussa perustuslain kanssa, minkä vuoksi ehdotetut lait voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyksessä.

Ponsi

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain (1157/2022)
voimaantulosäännöksen 4 momentti seuraavasti:

Työtuloa, joka on vahvistettu edellisen kerran ennen tämän lain voimaantuloa, voidaan tämän lain voimaantulon jälkeen tapahtuvalla ensimmäisellä tarkistuskerralla tarkistaa enintään 4 000 euroa ylöspäin ja toisella tarkistuskerralla edellisellä kerralla vahvistetusta työtulosta enintään 4 000 euroa ylöspäin. Työtuloa, joka on vahvistettu alkamaan ensimmäisen kerran 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen mutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2025, voidaan tämän lain voimaantulon jälkeen mutta ennen 1 päivää tammikuuta 2029 tapahtuvalla ensimmäisellä tarkistuskerralla tarkistaa enintään 4 000 euroa ylöspäin. Näistä tarkistusmääristä voidaan poiketa ylöspäin yrittäjän suostumuksella.

Tämä laki tulee voimaan _____
päivänä _____ kuuta 20 ____.

2.

Laki

tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain (1522/2016) 11 §:n 1 momentti seuraavasti:

11 §

Psyykkinen tuki ja hoito

Palvelukseen osallistuneella on oikeus psyykkisen tuen tai hoidon aiheuttamien kustannusten korvaukseen kuntoutuksena. Tuen tai hoidon tarpeella tulee olla todennäköinen syy-yhteys palvelukseen tai tehtävään. Psyykkisen tuen tai hoidon kustannuksia korvataan enintään kahden vuoden ajalta tuen tarpeen ilmenemisestä. Tuen tarpeen arvioi Valtiokonttorin osoittama hoitopaikka.

Tämä laki tulee voimaan päivänä _____ kuuta 20 ____.

Helsingissä 25.9.2025

Pääministeri

Petteri Orpo

Sosiaaliturvaministeri Sanni Grahn-Laasonen

1.

Laki

yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan yrittäjän eläkelain muuttamisesta annetun lain (1157/2022)
voimaantulosäännöksen 4 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

—————
Työtuloa, joka on vahvistettu edellisen kerran ennen tämän lain voimaantuloa, voidaan tämän lain voimaantulon jälkeen tapahtuvalla ensimmäisellä tarkistuskerralla tarkistaa enintään 4 000 euroa ylöspäin ja toisella tarkistuskerralla edellisellä kerralla vahvistetusta työtulosta enintään 4 000 euroa ylöspäin. Tästä tarkistusmäärästä voidaan poiketa ylöspäin yrittäjän suostumuksella.

—————
Työtuloa, joka on vahvistettu edellisen kerran ennen tämän lain voimaantuloa, voidaan tämän lain voimaantulon jälkeen tapahtuvalla ensimmäisellä tarkistuskerralla tarkistaa enintään 4 000 euroa ylöspäin ja toisella tarkistuskerralla edellisellä kerralla vahvistetusta työtulosta enintään 4 000 euroa ylöspäin. *Työtuloa, joka on vahvistettu alkamaan ensimmäisen kerran 1 päivänä tammikuuta 2023 tai sen jälkeen mutta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2025, voidaan tämän lain voimaantulon jälkeen mutta ennen 1 päivää tammikuuta 2029 tapahtuvalla ensimmäisellä tarkistuskerralla tarkistaa enintään 4 000 euroa ylöspäin. Näistä tarkistusmääristä voidaan poiketa ylöspäin yrittäjän suostumuksella.*

—————
Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20

2.

Laki

tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain 11 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan tapaturman ja palvelussairauden korvaamisesta kriisinhallintatehtävässä annetun lain (1522/2016) 11 §:n 1 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

11 §

11 §

Psyykinen tuki ja hoito

Psyykinen tuki ja hoito

Palvelukseen osallistuneella on oikeus psyykkisen tuen tai hoidon aiheuttamien kustannusten korvaukseen kuntoutuksena. Tuen tai hoidon tarpeella tulee olla todennäköinen syy-yhteys palvelukseen tai tehtävään. Psyykkisen tuen tai hoidon kustannuksia korvataan enintään yhden vuoden ajalta tuen tarpeen ilmenemisestä. Tuen tarpeen arvioinnin suorittaa Valtiokonttorin osoittama hoitopaikka.

Palvelukseen osallistuneella on oikeus psyykkisen tuen tai hoidon aiheuttamien kustannusten korvaukseen kuntoutuksena. Tuen tai hoidon tarpeella tulee olla todennäköinen syy-yhteys palvelukseen tai tehtävään. Psyykkisen tuen tai hoidon kustannuksia korvataan enintään *kahden* vuoden ajalta tuen tarpeen ilmenemisestä. Tuen tarpeen *arvioi* Valtiokonttorin osoittama hoitopaikka.

*Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta
20 .*